

Międzynarodowa Konferencja Naukowa *Польско-русские языковые, литературные и культурные контакты*, Moskwa, 18-19 maja 2009 roku.

W dniach 18-19 maja 2009 roku odbyła się w Moskwie Międzynarodowa Konferencja Naukowa pt. *Polsko-rosyjskie kontakty językowe, literackie i kulturowe*. Jej inicjatorem była Stacja Naukowa Polskiej Akademii Nauk w Moskwie, współorganizatorem – Instytut Słowianoznawstwa Rosyjskiej Akademii Nauk i Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu. Uczestnicy reprezentowali, poza wymienionymi instytucjami, także inne ośrodki naukowe Polski i Rosji: Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet Opolski, Rosyjski Instytut Kulturologii, Moskiewski Uniwersytet Państwowy (MGU), Moskiewski Uniwersytet Pedagogiczny (MGPU), a także rosyjski oddział PEN Clubu.

Z przedstawionych podczas obrad siedemnastu referatów jednaście dotyczyło kontaktów kulturowych i literackich obu państw, pozostałe poświęcone były kwestiom językoznawczym.

Formuła konferencji, pojemna znaczeniowo i z tego względu prowokująca do podejmowania najróżniejszych zagadnień, dała rezultat w postaci referatów o dużym zróżnicowaniu tematów, ujęć i metod badawczych. W ich mozaice zaznaczyły się dwie tendencje: z metodologicznego punktu widzenia przeważały prace z pogranicza historii literatury i kulturologii, wzbogacone o aspekty polityczne i społeczne. Nieliczne referaty miały charakter teoretycznoliteracki sensu stricto. Jeśli wziąć pod uwagę ramy czasowe omawianych problemów, to należy stwierdzić, że uwagę prelegentów przyciągnęły przede wszystkim stosunki polsko-rosyjskie w XIX i XX wieku.

O związkach literackich Polski i Rosji w minionym stuleciu traktował otwierający konferencję referat Wiktora Choriewa (RAN) pt. *Вацлав Ледницки о русской литературе*. Kreśląc sylwetkę jednego z największych polskich znawców literatury rosyjskiej, badacz skupił się na jego poglądach na temat Aleksandra Puszkina i Lwa Tołstoja. Recepcji literatury rosyjskiej w dwudziestowiecznej Polsce poświęcony był także referat Jolanty Brzykcy (UMK) pt. *„Не знаю сам, кто Польше я...” Владислав Ходасевич в Польше*. Autorka prześledziła losy twórczości poety w polskiej krytyce i publicystyce.

Swietłana Falkowicz (RAN) zajęła się polsko-radzieckimi kontaktami kulturalnymi przed II wojną światową (*Советско-польские культурные контакты в межвоенный период*). Jak stwierdziła, ewoluowały one od początkowego ożywienia ku ochłodzeniu w połowie lat trzydziestych, wynikającemu z przyczyn politycznych.

Inny aspekt polsko-radzieckich kontaktów kulturalnych, wyrastających ze stosunków politycznych obu państw w XX stuleciu, zaprezentowała Wiktoria Tichomirowa (MGU) w referacie pt. *ГУЛАГ в польском культурном сознании*. Ze względu na temat można go uznać za swoiste uzupełnienie referatu S. Falkowicz.

Przedmiotem badań, zaprezentowanych przez Borisa Sokołowa (rosyjski oddział PEN Clubu, *Михаил Булгаков и Генрик Сенкевич. Взгляд на историю*), były wybrane powieści obu prozaików. Podobieństwa w warstwie fabularnej i w konstrukcji postaci, a także zapożyczenia leksykalne dowodzą, zdaniem badacza, iż twórczość Sienkiewicza inspirowała autora *Białej gwardii*. Paralele te wynikają z podobnego postrzegania procesu historycznego.

Irina Adelgejm (RAN) w studium porównawczym *Молодая проза Польши и России начала XXI века* przyjrzała się przeobrażeniom światopoglądowym w twórczości pisarzy młodego pokolenia obu krajów, ukazała ich odzwierciedlenia w językowej warstwie utworów.

Referat Anny Kościółek (UMK) pod tytułem *Почему римский конклав „шлепнулся бы” избранием кардинала Мечислава Ледоховского? Об одном эпизоде из „Дневника писателя” Федора Достоевского* przybliżył odnotowywaną lecz nieanalizowaną przez znawców pisarza jego negatywną opinię na temat polskiego kardynała. Dopełnił tym samym stan badań nad antykatolicyzmem i polonofobią autora *Zbrodni i kary*.

Wiktoria Moczalowa (RAN) w referacie pt. *Литература-цензура-политика: исторические и литературные отголоски русско-польского дипломатического скандала XVII века в XIX и XX вв.* prześledziła echa XVII-wiecznego skandalu dyplomatycznego między Polską i Rosją w literaturze polskiej następnych stuleci.

Wystąpienie Piotra Głuszkowskiego (Stacja PAN) pt. *Фаддей Булгарин – популяризатор и пропагандист польской культуры в Российской империи* zostało pomyślane jako próba przełamania obiegu opinii pisarza i krytyka, związanej z reguły do miana „zruszczonego Polaka”. Nie kryjąc niechlubnych faktów z jego biografii, autor referatu ukazał jego zasługi w popularyzacji polskiej kultury.

Bogactwem faktograficznym odznaczał się referat Iriny Ratiani (RIK) pt. *Истоки дипломатических и культурных связей Польши и Грузии (XII-XVII вв.)*. Autorka, omawiając wielopłaszczyznowe kontakty Polaków i Gruzinów, rozszerzyła czasowy zakres tematu aż po wiek XX.

Odrębne miejsce zajął referat Inesy Piątkowskiej (UW) pt. *Средства суггестии в стихотворениях Марины Цветаевой в их переводах на польский язык*. Badaczka dokonała analizy gramatycznej wiersza Mariny Swietajewej *Имя твое* i porównała go z dwoma polskimi tłumaczeniami. Wykazała, w jaki sposób zastosowane przez poetkę części mowy stają się środkami poetyckiej sugestii, współtworzącymi subiektywną wizję rzeczywistości pozaliterackiej.

Blok wystąpień językoznawczych zawierał sześć referatów, w których zaprezentowane zostały głównie zagadnienia dotyczące polsko-rosyjskich kontaktów językowych, a mianowicie kwestia zapożyczeń leksykalnych (polonizmów, rusycyzmów) zarówno w języku mówionym, jak i w literaturze pięknej, problem gwar wyspowych w polskim i rosyjskim otoczeniu językowym.

Referat Wiktora Szeteli (MGPU, *О польских заимствованиях в русской литературной речи XIX в.*) poświęcony był zapożyczeniom leksykalnym o polskiej proveniencji w XIX-wiecznych tekstach rosyjskich. W swoim wystąpieniu autor zwrócił szczególną uwagę na różny stopień adaptacji zapożyczonych leksemów i ich przynależność do różnorodnych kręgów tematycznych. Za swoiste uzupełnienie tekstu W. Szeteli uznać można referat Natalii Ananiewy (MGU) pt. *Польские языковые элементы в русской художественной литературе*, który również traktował o zapożyczeniach z języka polskiego do rosyjskiego.

Stanisław Kochman (Uniwersytet Opolski) przedstawił stan badań nad polsko-rosyjskimi kontaktami językowymi. W referacie pt. *Состояние и перспективы исследования польско-русских языковых связей* szeroko omówił zagadnienie polskich zapożyczeń leksykalno-semantycznych w języku rosyjskim zarówno ogólnonarodowym, jak i regionalno-gwarowym.

Rusycyzmom w języku polskim poświęcony był referat Tatiany Tichomirowej (MGU) pt. *Судьбы русизмов в польском языке*. Badaczka omówiła problem zapożyczeń z języka rosyjskiego o bardzo różnym zakresie użycia i nacechowaniu stylistycznym.

Kolejne dwa referaty traktowały o funkcjonowaniu gwar wyspowych w warunkach dwujęzyczności: rosyjskiej gwary staroobrzędowców w Polsce i polskiej gwary mieszkańców Wierszyny na Syberii. Stefan Grzybowski (UMK) w wystąpieniu pt. *Русский островной говор в польском языковом окружении* zwrócił uwagę na dokonującą się w ciągu ostatnich dziesięcioleci swoistą transformację rosyjskiej gwary staroobrzędowców pod wpływem polszczyzny. Autor wskazał na różnorodne zjawiska językowe na poziomie fonologicznym, leksykalnym i składniowym będące wynikiem oddziaływania polszczyzny na gwarę.

Wpływ języka rosyjskiego na polską gwarę mieszkańców Wierszyny zaprezentowała Dorota Paśko (UMK) w referacie pt. *Польский островной говор деп. Вершина в Сибири*. Autorka wiele uwagi poświęciła historii osadnictwa Polaków w Wierszynie, warunkom cywilizacyjno-kulturowym, które wpłynęły na obecny stan gwary. W wystąpieniu skupiła się na sytuacji socjolingwistycznej Wierszynian oraz zjawiskach leksykalno-składniowych występujących w badanej gwarze, a wynikających z wpływu języka rosyjskiego.

Ciekawym eksperymentem, który, jak się wydaje, zdał egzamin, było prezentowanie referatów bez grupowania ich w bloki tematyczne. Pozwoliło to uczestnikom konferencji wysłuchać i brać udział w dyskusji nad wszystkimi wystąpieniami niezależnie od prezentowanej dziedziny. Konferencja była doskonałą okazją do prezentacji i wymiany poglądów naukowych oraz stanowiła inspirację do kolejnych badań nad polsko-rosyjskimi kontaktami w zakresie omawianych sfer życia kulturowego.

Teksty referatów zostaną opublikowane w tomie pokonferencyjnym.

Jolanta Brzykcy, Dorota Paśko
Toruń